

УДК 502.37

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ НА ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ МІСТА

Н. В. Довга¹, А. О. Черненко²

^{1,2} Академія митної служби України, вул. Дзержинського 2/4, Дніпропетровськ, 49000, Україна

На сьогодні, велика увага приділяється оцінці впливу перевезення небезпечних вантажів на екологічну безпеку міст. Для міст України питання екологічної безпеки при перевезенні небезпечних вантажів стоїть дуже гостро. І міста і обласні центри переважно є великими промисловими центрами, а також деякі з них мають унікальне прикордонне положення. Ці умови часто і є причиною прокладання маршрутів перевезення небезпечних вантажів саме через міську територію, в якій імовірність настання аварій найвища, тому що висока інтенсивність транспортних потоків. Крім того, в межах міст знаходиться багато об'єктів, які являють собою підвищену небезпеку в разі виникнення аварій на них. Така увага викликана ще й тим, що в науковій літературі даній проблемі приділяється мало уваги.

Небезпечний вантаж – речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин.

Умови перевезення небезпечних вантажів визначаються нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність транспорту. У разі відсутності таких актів небезпечний вантаж допускається до перевезення на умовах Закону України «Про перевезення небезпечних вантажів» [1].

Перевезення небезпечних вантажів допускається за наявності відповідно оформлених перевізних документів, перелік і порядок подання яких визначається нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність транспорту. Транспортні засоби, якими перевозяться небезпечні вантажі, повинні відповідати вимогам державних стандартів, безпеки, охорони праці та екології, а також у встановлених законодавством випадках мати відповідне маркування і свідоцтво про допущення до перевезення небезпечних вантажів. У

разі дорожнього перевезення небезпечних вантажів відповідні свідоцтва, згідно з законодавством, видаються відповідними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України, що забезпечують безпеку дорожнього руху Фізичний захист і супроводження небезпечних вантажів здійснюються у порядку, встановленому нормативно-правовими актами з питань перевезення небезпечних вантажів залежно від їх класифікації та виду транспорту, яким вони перевозяться.

Для транскордонного перевезення небезпечних відходів необхідна письмова згода (повідомлення) на транскордонне перевезення паливних відходів, яка надається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, протягом 60 днів до запланованої дати їх першого перевезення. Письмова згода (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів надається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

За порушення законодавства про перевезення небезпечних вантажів юридичні та фізичні особи несуть відповідальність згідно з законом.

Екологічна безпека міста – це стан захищеності населення та довкілля від різноманітних видів небезпеки природного та техногенного походження. Вона виходить із таких принципів:

- території вважаються забрудненими, якщо в їх складі виявлені кількісні або якісні зміни, які сталися внаслідок аварійного забруднення при транспортуванні небезпечних речовин та відходів, що можуть бути зумовлені не тільки появою в зоні аерації нових речовин, яких раніше не було, а й збільшенням вмісту речовин, характерних для складу незабрудненого ґрунту;
- потенційний екологічний збиток при транспортуванні небезпечних вантажів полягає у визначенні сумарної небезпеки забруднення ґрунтів, атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод певної території;
- оскільки йдеться про екологічну безпеку населеного пункту, доцільно нормувати отримані величини сумарних збитків на статистичну оцінку ймовірності перебування населення в тих чи інших районах міста, через які проходять маршрути перевезення небезпечних речовин; при розрахунках цієї оцінки слід враховувати густоту населення тих чи інших районів міста й розподіл по території громадських об'єктів загальноміського значення;
- основним детермінуючим показником екологічної небезпеки є інтенсивність та масштаби перевезення небезпечних вантажів.

Рівень екологічного ризику при перевезенні небезпечних вантажів територією міста залежить не лише від інтенсивності та структури транспортних потоків. Не меншою мірою впливають інші показники – різноманітні організаційні заходи, стійкість ландшафтів,

схема самого маршруту тощо. Це свідчить про можливість оптимізації структури та маршрутів перевезень [3].

Для токсичних вантажів, які перебувають в рідкій фазі, пропонується інша методика оцінки вірогідності виникнення аварійних ситуацій на транспортних автомагістралях, а також величин збитків, що завдаються компонентам навколишнього середовища. Вона дозволяє розрахувати екологічний ризик аварій. Функція ризику для окремих ділянок автошляхів різна [2].

Для того щоб підвищити рівень екологічної безпеки під час перевезення небезпечних вантажів міською територією рекомендується застосовувати наступні заходи: технічні, економічні, організаційні.

Серед технічних заходів слід відзначити: – підвищення надійності та експлуатаційних характеристик рухомого складу, яким здійснюється транспортування:

- застосування новітніх технологій при виготовленні тари для перевезень (контейнерів, цистерн тощо);
- утилізація відходів на місці виникнення.

Економічні заходи зводяться до екологічного страхування.

Суть організаційних заходів, на відміну від двох попередніх груп заходів, не вимагає зміни технології перевезення чи тари та не пов'язана з додатковими витратами на екологічне страхування, їх можна і потрібно здійснювати в існуючих умовах – із наявною інфраструктурою, територіальними особливостями розселення та планування міст тощо. Організаційні заходи за своєю суттю є оптимізуючими. Якщо прийняти за вихідну ознаку рівень екологічного ризику при перевезенні небезпечних вантажів, то на нього впливає декілька факторів. З усієї сукупності факторів можна виділити окремі, які можливо змінити, наприклад, фактор інтенсивності перевезень. Тобто ним можна керувати. Тому загальний напрям організаційних заходів – управління інтенсивністю (масштабами) перевезень на окремих ділянках.

Отже, потрібно дотримуватися необхідних умов перевезення небезпечних вантажів, вимог до типів та обладнання транспортних засобів, порядку підготовки, перепідготовки, навчання, підвищення та підтвердження кваліфікації працівників, які працюють з небезпечними вантажами, порядку одержання дозволів на здійснення зазначених перевезень.

Також необхідною умовою екологічної безпеки є прогнозування природоохоронних ризиків та пошук шляхів зменшення екологічних ризиків при транспортуванні токсичних відходів територією міст є актуальним, і має велике наукове, науково-господарське значення з точки зору безпеки життєдіяльності та безпеки регіону і держави в цілому.

Література

«БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2014»: Збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С.406-409.

1. Закон України "Про перевезення небезпечних вантажів" №1644-III від 6.04.2000р. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Аналіз ризиків транспортування небезпечних відходів Панченко Т. І. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/allvntu/2010/ineek/txt/Panchenko.pdf>.
3. Левковець П. Р. Перевезення небезпечних вантажів: навч. посібник/ П. Р. Левковець, О. І. Мельниченко, Д. В. Зеркалов. – К.: Основа, 2005. – 239 с.